

**ΘΕΜΑ: Προγραμματισμός Ανώτατης Εκπαίδευσης
για το ακαδημαϊκό έτος 2002-2003**

1. Προτού σχολιασθούν τα κείμενα που περιέχονται στο φάκελλο του Υπουργού Παιδείας, χρήσιμο είναι να γίνει μία σύντομη αναδρομή της κυβερνητικής πολιτικής στην περιοχή της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η πολιτική αποτυπώνεται, σε πολύ γενικές γραμμές, στις προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησης τον Οκτώβριο του 1996 και τον Απρίλιο του 2000. Τα παραθέματά τους επισυνάπτονται στο σημείωμα.

2. Στο διάστημα από το 1996-2002 ως τομές στα πανεπιστημιακά μας πράγματα μπορεί να χαρακτηρισθούν η ίδρυση και λειτουργία του Ανοικτού Πανεπιστημίου με έδρα την Πάτρα, η ίδρυση των Π.Σ.Ε. (που μετά σύντομη λειτουργία και την έντονη αμφισβήτησή τους καταργήθηκαν) και η αναβάθμιση το 2001 των Τ.Ε.Ι. Πρέπει επίσης να αναφερθεί η μεταρρύθμιση του υπηρεσιακού και μισθολογικού καθεστώτος για τα μέλη ΔΕΠ που εισήγαγε ο ν. 2530/1997, ρυθμίσεις του οποίου (υπολογισμός σύνταξης, μη καταβολή επιδόματος διδασκαλίας για όσο διάστημα διαρκεί η εκπαιδευτική άδεια) έδωσαν λαβή για τις κινητοποιήσεις που κλιμακώθηκαν πρόσφατα με τις γνωστές δυσάρεστες συνέπειες. Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μη γίνει μνεία της εξάπλωσης των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών στα Α.Ε.Ι. με την ενίσχυση του ΕΠΕΑΕΚ.

3. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που έγιναν στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης κατά τα έτη 1996-2002 υπολείπονται αισθητά των αναγκών της εποχής μας και της επιβεβλημένης προσαρμογής των Πανεπιστημίων μας στα πρότυπα που επικρατούν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η καθυστέρηση που διαπιστώνεται οφείλεται κυρίως στο γεγονός, ότι κατά το διάστημα αυτό οι μεταρρυθμίσεις στράφηκαν κυρίως προς τη βασική εκπαίδευση. Μετά τη Διακήρυξη της Μπολόνιας και τη Δήλωση της Πράγας και ενόψει της προγραμματιζόμενης σύγκλισης στα Πανεπιστήμια, όχι μόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και στις χώρες της διεύρυνσης, είναι προφανές ότι πρέπει να σχεδιασθεί σύντομα μία συνολική πολιτική και να αναληφθούν πρωτοβουλίες για την αναβάθμιση των ελληνικών Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις διαγραφόμενες εξελίξεις. Το απαιτητικό αυτό εγχείρημα παρουσιάζει πρόσθετες

δυσχέρειες, αν λάβουμε υπόψη την υστέρηση που διαπιστώνεται σε πολλά Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. με βάση τα πρότυπα που ισχύουν στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. Στα κείμενα του φακέλου δεν γίνεται ή γίνεται μόνο παρεπιμπτόντως λόγος για τις αδυναμίες που ενδημούν στα Α.Ε.Ι. αλλά και στα Τ.Ε.Ι. Ο σχεδιασμός της πολιτικής στα τέσσερα μεγάλα ζητήματα (μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα, αξιολόγηση, διαβίου εκπαίδευση, διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια) πρέπει να συνεκτιμά το έδαφος πάνω στο οποίο θα αναπτυχθούν οι νέες δομές και λειτουργίες με τη μεταρρύθμιση. Η πραγματικότητα αυτή επιβάλλει την προσεκτική μελέτη του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου και την τροποποίησή του σε όσα σημεία κρίνεται ότι δεν προσφέρεται για την εύρυθμη λειτουργία και την αναβάθμιση των Α.Ε.Ι. στο νέο διεθνοποιημένο περιβάλλον. Ο ν. 1268/1982, παρά τις σημειακές τροποποιήσεις που κατά καιρούς έχει υποστεί, θα έπρεπε να επανεξετασθεί και να αναμορφωθεί -όταν το επιτρέψουν οι συνθήκες- για να προσαρμοσθεί στα νέα δεδομένα.

5. Από τα τέσσερα μεγάλα ζητήματα που αναφέρθηκαν προηγουμένως (αριθ. 4) και που συμπληρώνουν κατά κανόνα και δεν τροποποιούν τη βασική πανεπιστημιακή νομοθεσία περισσότερη ωριμότητα παρουσιάζουν οι θέσεις του Υπουργείου για τις μεταπτυχιακές σπουδές. Οι θέσεις του θα έπρεπε να υποστούν μία τελική επεξεργασία με γνώμονα και τις απόψεις που έχουν εκφράσει σχετικά τα Α.Ε.Ι. και να αποκτήσουν μεγαλύτερη ευελιξία. Το νέο κείμενο πολιτικής που θα προκύψει πρέπει να διατυπωθεί σε γενικές γραμμές και όχι με τη μορφή νομοσχεδίου. Ο λόγος είναι προφανής. Το νομοσχέδιο δίνει λαβή συχνά σε μικρόψυχες, σχολαστικές και ιδιοτελείς κριτικές, ενώ οι θέσεις διαγράφουν το πλαίσιο, στο οποίο θα στηριχθεί η νομοθετική πρωτοβουλία και επιτρέπουν προσαρμογές. Ζητούμενο ενπροκειμένω είναι η αναζήτηση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης στις βασικές επιλογές που διέπουν το ζήτημα.

6. Οι θέσεις για την πανεπιστημιακή έρευνα, ορθές κατά βάση στο πλαίσιο των Α.Ε.Ι., δεν συνεκτιμούν την ανάγκη -που είχε απασχολήσει το Υπουργικό Συμβούλιο σε ειδική συνεδρίαση-, να διαμορφωθεί μία συνολική ορθολογική ερευνητική πολιτική που να εγγυάται καλύτερα αποτελέσματα με τη σαφή οριοθέτηση του έργου των επιμέρους ερευνητικών φορέων και τη λειτουργική συνάρθρωσή τους. Το πρόβλημα παρουσιάζει μεγάλες δυσχέρειες, οι οποίες δεν επιτρέπεται να διαιωνίζουν τη στεγανοποίηση κατά

φορείς και Υπουργεία της έρευνας, που έχει ως συνέπεια τον κατακερματισμό των ερευνητικών φορέων και τη σπατάλη πολύτιμων πόρων.

7. Η συζήτηση για την καθιέρωση εθνικού συστήματος αξιολόγησης των Α.Ε.Ι. χρονολογείται τουλάχιστον από το 1994 επί Υπουργείας Δ. Φατούρου. Πέρασαν έκτοτε οκτώ χρόνια, χωρίς να καταστεί δυνατή η θεσμοθέτησή του. Η σχετική πρωτοβουλία έχει, ενόψει και της προωθούμενης σύγκλισης των Α.Ε.Ι. στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επείγοντα χαρακτήρα. Οι θέσεις του Υπουργείου, ιδίως οι πιο πρόσφατες, προσφέρονται για την έναρξη ενός συντονισμένου διαλόγου με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Οι συζητήσεις που έχουν γίνει ως τώρα με τους Πρυτάνεις πρέπει να μορφοποιηθούν και να οδηγήσουν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα, πριν από την επεξεργασία του σχετικού νομοσχεδίου και την προώθησή του στη Βουλή. Εξάλλου, πρέπει να διαμορφωθεί ένα επικοινωνιακό σχέδιο, που να αναδεικνύει με τρόπο ανάγλυφο την ανάγκη θεσμοθέτησης του συστήματος αξιολόγησης και να διευκολύνει την υποστήριξη της πρωτοβουλίας από την κοινωνία και τη δημιουργία συμμαχιών στην πανεπιστημιακή κοινότητα και σε άλλους οργανωμένους επιστημονικούς και κοινωνικούς χώρους.

8. Στο διαγραφόμενο εκπαιδευτικό περιβάλλον επιτακτική είναι και η ανάγκη δημιουργίας θεσμών διά βίου εκπαίδευσης. Από το σημείωμα του Υπουργείου προκύπτει ότι η προοπτική αυτή συναντά αντιδράσεις, προτού αρχίσει ένας συντονισμένος διάλογος για το ζήτημα. Και εδώ ισχύει ότι σημειώθηκε προηγουμένως για τη σημασία ενός επικοινωνιακού σχεδίου που θα διευκόλυνε την κατανόηση και την προώθηση, πολιτικά και νομοθετικά, της σχετικής πρωτοβουλίας. Επιβάλλεται λοιπόν η οργάνωση με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ενός συντονισμένου διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους φορείς με βάση τις θέσεις του Υπουργείου, και όχι βέβαια του προσχεδίου νόμου, και στόχο την αναζήτηση της καλύτερης λύσης και την επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής συναίνεσης.

9. Η ενίσχυση της διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας των Α.Ε.Ι. φαίνεται ότι αποτελεί την τελευταία κατά σειρά προτεραιότητα των μεγάλων ζητημάτων που προτίθεται να ρυθμίσει εκ νέου το Υπουργείο (μετά τις εκλογές του 2004), αν και ήταν από χρόνια πρώτο στην ημερήσια διάταξη των συζητούμενων μεταρρυθμίσεων. Το Υπουργείο δεν έχει διαμορφώσει για το ζήτημα θέσεις προς διάλογο. Πρέπει να σημειωθεί ότι η μεγάλη πλειονότητα των Πρυτάνεων προβάλλει επίμονα την

αντιμετώπισή του. Το ζήτημα έχει πολλές όψεις. Δεν υπάρχει καταρχήν αμφιβολία ότι το Σύνταγμα αλλά και οι συνθήκες λειτουργίας των Α.Ε.Ι. εννοούν μια νομοθετική πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση αυτή. Ορισμένα εκφυλιστικά φαινόμενα που παρουσιάστηκαν τα τελευταία χρόνια σε ορισμένα Α.Ε.Ι. σκιάζουν ωστόσο αυτή την προοπτική. Πρέπει συνεπώς να γίνει με μεγάλη προσοχή μία προσεκτική στάθμιση μειονεκτημάτων και πλεονεκτημάτων και να αναζητηθεί μία λύση που να συμβάλει στην καλύτερη λειτουργία των Α.Ε.Ι. με ενισχυμένη τη διοικητική και την οικονομική αυτοτέλειά τους.

10. Το χρονοδιάγραμμα του προγραμματισμού δεν είναι ρεαλιστικό. Εν πρώτοις είναι αμφίβολο αν θα έχει δημοσιευθεί το π.δ. για το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΠ), αφού το σχέδιο δεν έχει υποβληθεί ακόμη στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Συνεπώς, δεν φαίνεται να είναι δυνατή η σύγκλησή του στις αρχές Νοεμβρίου. Επίσης δεν φαίνεται εφικτή η κατάθεση το Νοέμβριο κοινού νομοσχεδίου για τις μεταπτυχιακές σπουδές, την πανεπιστημιακή έρευνα, την αξιολόγηση και τη διά βίου εκπαίδευση, αφού ο διάλογος για τα ζητήματα αυτά είτε δεν έχει ωριμάσει είτε δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη. Θα ήταν σωστό να οργανωθεί η διεξαγωγή του με συντονισμένο τρόπο και με βάση χρονοδιάγραμμα, που εγγυώνται διαφάνεια στη διαδικασία και εκκαθαρισμένα αποτελέσματα σε απτό χρονικό σημείο.

11. Η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στην πράξη προϋποθέτει την ψήφιση και τη δημοσίευση του νόμου, την έκδοση των απαραίτητων κανονιστικών πράξεων και τη δημιουργία των προϋποθέσεων που κρίνονται κατά περίπτωση αναγκαίες. Γι' αυτό ακριβώς το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα φαίνεται υπερβολικά φιλόδοξο και ανέφικτο.

12. Η προώθηση των μεταρρυθμίσεων πρέπει να συνδυασθεί εγκαίρως με ένα έξυπνο και αποτελεσματικό επικοινωνιακό πρόγραμμα. Η οργανωμένη και ευρεία συζήτηση των μεταρρυθμίσεων θα συμβάλλει στην υποστήριξή τους από την κοινή γνώμη, θα διευκολύνει τη δημιουργία συμμαχιών και θα απομονώσει τους αμφισβητίες τους.

13. Εν κατακλείδει, πρέπει να ετοιμαστεί ένα λιτό και περιεκτικό κείμενο νομοθετικής πολιτικής με τις βασικές θέσεις για τις μεταπτυχιακές σπουδές, την έρευνα, την αξιολόγηση, τη διά βίου εκπαίδευση και (;) τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των Α.Ε.Ι. Νομοσχέδια που έχουν ήδη δημοσιοποιηθεί ή προσχέδια που έχουν

ετοιμαστεί πρέπει να αποσυρθούν, γιατί δυσκολεύουν την προσπάθεια ευρύτερων συναινέσεων και αναζήτησης των καλύτερων λύσεων. Το κείμενο αυτό πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συντονισμένου διαλόγου με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, η συζήτησή του δε να συνδυασθεί με ένα έξυπνο και αποτελεσματικό επικοινωνιακό πρόγραμμα. Προϊόν του διαλόγου, ο οποίος θα μπορούσε να διεξαχθεί είτε για κάθε μεγάλο θέμα χωριστά είτε από κοινού για όλα (η πρώτη λύση είναι καλύτερη), θα ήταν οι θέσεις που θα αποτελούσαν τη βάση για την επεξεργασία νομοσχεδίου ή νομοσχεδίων. Τέλος, θα ήταν χρήσιμο να γίνει μία κριτική εξέταση του ν. 1268/1982 και να αναζητηθούν λύσεις για την προσαρμογή του στα νέα δεδομένα.

Αθήνα, 22 Αυγούστου 2002

Dis.B(1)/XI/paideia.doc/22.8.02/p.1-5/tp (B6)